

Innst. S. nr. 174

(2005-2006)

Innstilling til Stortinget fra utenrikskomiteen

Dokument nr. 19 (2005-2006)

Innstilling fra utenrikskomiteen om årsrapport fra Stortingets delegasjon til Den vesteuropeiske unions (VEUs) parlamentariske forsamling for 2005

Til Stortinget

SAMMENDRAG

Innledning

Stortingets delegasjon til Den vesteuropeiske unions (VEUs) parlamentariske forsamling for perioden 2001-2005 bestod av følgende:

Medlemmer	Personlige varamedlemmer
Finn Kristian Marthinsen (KrF), leder	Eli Sollied Øveraas (Sp)
Per Ove Width (FrP), nestleder	Morten Høglund (FrP)
Marit Nybakk (A)	Asmund Kristoffersen (A)
Åge Konradsen (H)	Beate Heieren Hundhammer (H)
Rolf Reikvam (SV)	Sigrun Eng (A)

Komitévervene var fordelt som følger:

Komité	Medlemmer	Medlemmer
Politisk komité	Finn Kristian Marthinsen	Per Ove Width
Forsvarskomiteen	Marit Nybakk	
Teknologikomiteen	Åge Konradsen	
PR-komiteen	Rolf Reikvam	
Budsjettkomiteen	Marit Nybakk	
Presidentkomiteen	Finn Kristian Marthinsen	
Den faste komité	Finn Kristian Marthinsen	Per Ove Width Marit Nybakk

Etter stortingsvalget ble ny delegasjon valgt av Stortinget 10. november 2005 for valgperioden 2005-2009:

Medlemmer	Personlige varamedlemmer
Odd Einar Dørum (V), leder	Trygve Slagsvold Vedum (Sp)
Hallgeir H. Langeland (SV), nestleder	Eirin Kristin Sund (A)
Gerd Janne Kristoffersen (A)	Truls Wickholm (A)
Henning Skumsvoll (FrP)	Christian Tybring-Gjedde (FrP)
Kari Lise Holmberg (H)	Laila Dāvøy (KrF)

Komitévervene er fordelt som følger:

Komité	Medlemmer	Medlemmer
Politisk komité	Odd Einar Dørum	Hallgeir H. Langeland
Forsvarskomiteen	Henning Skumsvoll	
Teknologikomiteen	Gerd Janne Kristoffersen	
PR-komiteen	Kari Lise Holmberg	
Budsjettkomiteen	Henning Skumsvoll	
Presidentkomiteen	Odd Einar Dørum	
Den faste komité	Odd Einar Dørum	Hallgeir H. Langeland

VEUs parlamentariske forsamling ble opprettet i 1954 og består av 115 faste representanter fra de ti medlemslandene (Belgia, Frankrike, Tyskland, Hellas, Italia, Luxembourg, Nederland, Portugal, Spania og Storbritannia). I tillegg møter representanter for de seks assosierte medlemmer (Island, Norge, Polen, Den tsjekkiske republikk, Tyrkia og Ungarn), de assosierte partnerlandene (Bulgaria, Estland, Latvia, Litauen, Romania, Slovakia og Slovenia) og observatørlandene (Finland, Irland, Sverige og Østerrike). Danmark, som har observatørstatus, møter ikke lenger i den parlamentariske forsamlingen.

I EUs Maastricht- og Amsterdam-traktater, iverksatt hhv. i 1993 og 1999, heter det at Den vesteuropeiske union er en "integrerende del av utviklingen av Den europeiske union". VEU skal støtte EU i å definere forsvarsaspektene ved en felles utenriks- og sikkerhetspolitikk, slik det står i Amsterdam-traktaten. Senere er VEUs operative oppgaver i all hovedsak overlatt EU. VEUs hovedkvarter er integrert i EUs strukturer som et ledd i styrkingen av FUSP; VEUs militære stab er nedlagt; VEU har ikke lenger oppgaver i europeisk forsvarsmateriellsamarbeid som søkes samlet i Det europeiske forsvarsbyrået (EDA).

EUs høyrepresentant for den felles utenriks- og sikkerhetspolitikken Javier Solana er formelt VEUs generalsekretær.

Den parlamentariske forsamlingen utarbeider rapporter og vedtar anbefalinger og uttalelser om forsvars- og sikkerhetspolitiske spørsmål som oversendes det som fortsatt omtales som VEUs råd (regjeringssiden). VEUs råd møtes i praksis ikke lenger på minister-, men på embetsnivå.

Den parlamentariske forsamlingen møtes til sesjoner to ganger årlig i Paris. Forsamlingen ledes av presidentkomiteen, som møtes jevnlig. I tillegg finnes følgende faste fagkomiteer: politisk komité, forsvarskomiteen, teknologikomiteen, PR-komiteen, budsjett- og administrasjonskomiteen og komiteen for prosedyrespørsmål.

Som assosierte medlemmer deltar de fem norske representantene fullt ut under de to årlige sesjonene og i komitémøtene, men har ikke stemmerett i plenum. De oppnevnte varamedlemmene deltar bare i hovedsesjonene.

For den norske delegasjonen var debatten i 2005 om europeisk samarbeid om forsvarsmateriell viktigst. Andre sentrale temaer var forkastelsen av EUs grunnlovstraktat i to av EUs medlemsstater og hvilken betyd-

ning det vil få for EUs forsvars- og sikkerhetspolitiske samarbeid. EUs Althea-operasjon i Bosnia-Herzegovina og kampen mot terrorisme var også debattområder.

Første delsesjon 13.-15. juni 2005

Som vanlig ble en rekke saker om europeisk sikkerhets- og forsvarspolitikkk drøftet under sesjonen. Det var fokus på gjennomføringen av den europeiske sikkerhetsstrategi. Man erkjente at det har funnet sted store endringer av betydning for europeisk sikkerhetssamarbeid siden vedtak av strategien i 2003. Likevel anså man strategien fortsatt å være relevant især mht. trussel- og risikovurderinger. Effektiv multilateralisme er ett av hovedelementene i strategien. Her har man store utfordringer hva gjelder transatlantisk uenighet om FNs rolle. Det praktiske samarbeidet mellom EU og FN må styrkes, og man må gjøre sitt ytterste for at NATO fortsatt skal være det viktigste forum for transatlantisk sikkerhetspolitisk debatt. Strategien sammenfaller i store trekk med analyser og strategier fra andre aktører som FN, OSSE og USA.

Sikkerhetssamarbeidet mellom EU og naboland i øst (Ukraina, Hviterussland, Moldova og Russland) var et annet fokusområde. Rapporten som dannet grunnlag for diskusjonen, anbefalte at EU søker å styrke sin dialog og sitt forsvarssamarbeid med disse landene ikke bare i militær forstand, men også innenfor politiske, sosiale og økonomiske samarbeidsområder. Organisert kriminalitet, herunder menneskesmugling og korrupsjon, vil være sentrale temaer for slikt samarbeid. Dette vil ha betydning også i regionale konflikter. En aktiv EU-policy, støtte til økonomisk vekst, sosial og demokratisk utvikling og en tettere dialog med Russland anses å være en forutsetning for stabilitet i området.

Parlamentarisk samarbeid i Sørøst-Europa (Balkan) ble drøftet, der nettverket av aktiviteter mellom parlamentarikere på Balkan ble fremhevet som betydningsfulle bidrag til demokratisering og stabilitet, til samarbeid mellom landene i regionen og til europeisk integrasjon.

En rapport om konsekvenser av transformasjon og modernisering av forsvarsstyrker i mange europeiske land og især bruken av IKT ble presentert. Fremtidige forsvarskoalisjoner, og betydningen av sammenheng og effektivt samarbeid sto sentralt i diskusjonen. Det er behov for høye forskningsinvesteringer, bedre utveksling av informasjon og erfaringer og styrking av transatlantiske forbindelser på dette området.

Utkastet til ny EU-grunnlovstraktat la opp til rett til å benytte både sivile og militære virkemidler i kampen mot terrorisme. Samarbeid med stater i Afrika og Midt-østen vil være nødvendig. Likeledes anses det viktig med harmonisering av teknologi, bedret etterretnings-samarbeid og strategier for å effektivisere kampen mot terrorisme.

Andre delsesjon 5.-7. desember 2005

Debattene omhandlet utviklingen innen EU på det forsvars- og sikkerhetspolitiske området og på ny konsekvensen av at EUs forfatningstraktat var blitt avvist ved folkeavstemninger i Frankrike og Nederland. Rapporten som ble behandlet, forfektet at det ikke nødvendigvis hadde store konsekvenser for utviklingen av den europeiske sikkerhets- og forsvarspolitikken. EU vil fortsette samarbeid innenfor eksisterende strukturer. Det ble lagt vekt på betydningen av nær tilknytning til Det europeiske forsvarsbyrået (European Defence Agency - EDA) av de medlemmene i "Western European Armaments Group" og "Western European Armaments Organisation" som ikke er medlemmer av EU (Norge og Tyrkia).

EU ble oppfordret til å skaffe ressurser til etableringen av et "Euro-African Peace and Security Fund" og støtte Den afrikanske union i fremme av fred og utvikling i landene sør for Sahara. Særlig fokus legges på ikke-spredning av håndvåpen, HIV/AIDS, barnesoldater og utvikling av Afrikas egen fredsbevarende/skapende kapasitet.

Det ble foreslått å oppdatere Europakommisjonens liste fra 1958 om produksjon og salg av forsvarsmateriell. Forslaget til EU-grunnlovstraktat gir medlemslandene frihet til å lage egne regler mht. produksjon og salg. Oppdatering og sammenslåing med EUs "Code of Conduct on Arms Export" vil være aktuelt, og samarbeid med NATO er ønskelig. Norge har spilt inn forslag i denne sammenheng.

Videre ble det foreslått at NATO-medlemsland i større grad benytter sjøforsvaret også til ikke-militære oppdrag. Dette ble begrunnet med at det har vært økt ulovlig og voldelig aktivitet i farvann rundt Europa, herunder narkotikasmugling, menneskesmugling, terrorisme, økt økonomisk aktivitet samt miljøtrusler.

EUs militæroperasjon i Bosnia-Herzegovina (Althea-operasjonen) var igjen et sentralt tema, og samarbeidet mellom EU og NATO fikk ros. Det ble bedt om intensivering av samarbeidet mellom Althea-operasjonen og Den internasjonale domstolen for det tidligere Jugoslavia, og at det ble arbeidet videre for å inkludere Bosnia-Herzegovina i NATOs Partnerskap for fred. Det ble oppfordret til å benytte Althea-operasjonen som et eksempel overfor europeisk allmennhet og nasjonale parlamenter på godt europeisk sikkerhets- og forsvarssamarbeid (ESDP).

Det ble oppfordret til nært samarbeid mellom EU og NATO i arbeidet mot internasjonal terrorisme og spredning av masseødeleggende våpen. Ideen om å opprette et europeisk etterretningsorgan etter modell av det amerikanske CIA ble fortsatt møtt med skepsis. Europeisk etterretningssamarbeid skjer i dag gjennom den

såkalte Bern-klubben som omfatter lederne fra de nasjonale etterretningsorganene i EUs medlemsland, Norge og Sveits.

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, lederen Olav Akselsen, Vidar Bjørnstad, Marit Nybakk, Hill-Marta Solberg og Anette Trettebergstuen, fra Fremskrittspartiet, Morten Høglund, Siv Jensen og Øyvind Vaksdal, fra Høyre, Erna Solberg og Finn Martin Vallernes, fra Sosialistisk Venstreparti, Ågot Valle, fra Kristelig Folkeparti, Jon Lilletun, fra Senterpartiet, Alf Ivar Samuelsen, og fra Venstre, Anne Margrethe Larsen, viser til dokumentet og tar årsrapporten for 2005 til etterretning.

Komiteen vil videre vise til Innst. S. nr. 209 (2004-2005), jf. Dokument nr. 16 (2004-2005) Årsrapport fra Stortingets delegasjon til Den vesteuropeiske unions parlamentariske forsamling for 2004, der en enstemmig komité understreker at:

"Komiteen mener det kan være fornuftig av Stortinget å vurdere organiseringen av den norske deltakelsen i ulike internasjonale organisasjoner, og nytten av deltakelse. Komiteen vil peke på at Stortingets behov kan endre seg over tid, samtidig som organisasjonene også endrer seg. Det kommer også til nye internasjonale parlamentariske fora hvor det kan være naturlig å vurdere deltakelse fra Stortingets side."

Komiteen er kjent med at siste ministermøte i Vestunionen ble avholdt 13. november 2000 i Marseille. De fleste av organisasjonens oppgaver ble overført til EU. Også VEUs militære satellittsenter i Toriejon og Institutt for sikkerhetsstudier i Paris ble overført til EU. I 2004 ble også WEAG og WEAO - Vestunionens utvalg for utvikling av og samarbeid om forsvarsmateriell - nedlagt, noe som satte bl.a. Norge og norsk forsvarsindustri utenfor dette samarbeidet. Komiteen vil vise til at EU i stedet opprettet European Defence Agency (EDA), som er et rent EU-organ, og at den norske regjeringen i nesten to år forhandlet om en avtale med EU om samarbeid med EDA. Avtale ble inngått i mars 2006.

Komiteen er kjent med at det fremdeles er møter på embetsnivå i Vestunionens regi, og at den parlamentariske forsamlingen er opprettholdt. Her deltar Stortinget som assosiert medlem uten stemmerett. Komiteen vil for øvrig vise til at det innenfor EUs forsvars- og sikkerhetspolitikk er til vurdering å opprette et forum for lederne av de nasjonale parlamentenes forsvarskomiteer.

Komiteen mener at alle internasjonale parlamentariske forsamlinger er av interesse fordi det her er mulig å møte kolleger for drøfting av aktuelle og felles politiske problemstillinger. Komiteen mener imidlertid at det av og til må vurderes om behovene og organisasjonene endrer seg over tid. Komiteen er kjent med at det er opprettet et parlamentarikerforum knyttet

til Verdensbanken, et forum det kan være interessant å vurdere norsk deltakelse i. Komiteen vil også vise til at Stortinget deltar i NATOs parlamentariske forsamling, OSSEs parlamentariske forsamling og i Europarådets parlamentariske forsamling, fora som dekker sikkerhetspolitiske temaer i bredden. Komiteen vil videre vise til at forsvars- og sikkerhetspolitikk i de senere år er satt på dagsordenen i Nordisk Råd.

På denne bakgrunn mener komiteen det nå kan være hensiktsmessig av Stortinget å vurdere organiseringen av den norske deltakelsen i ulike internasjonale organisasjoner, og foreta en evaluering av fora der Norge deltar og nye parlamentariske forsamlinger der

Norge foreløpig ikke er med. Komiteen vil be Presidentskapet foreta en slik gjennomgang.

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til dokumentet og rå Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument nr. 19 (2005-2006) - årsrapport fra Stortingets delegasjon til Den vesteuropeiske unions (VEUs) parlamentariske forsamling for 2005 - vedlegges protokollen.

Oslo, i utenrikskomiteen, den 24. mai 2006

Olav Akselsen
leder

Marit Nybakk
ordfører